

Els saben on sou

La xarxa és una mina de dades tan gran que els governs ens poden seguir el rastre més detalladament que mai fins ara.

La intimitat i la llibertat d'expressió van juntes. Per molt estrany que pugui sonar, ambdós drets estan sovint units en la història, i no sempre com a antagonistes. En el context d'internet i de les xarxes de comunicacions globals, la relació és, de fet, ben bé complementària: la llibertat d'expressió es pot fer possible i alhora es pot protegir mitjançant els drets a la intimitat, com ara l'anonimat. (Ja fa temps que sabem que a la inversa també és cert. El dret a la intimitat ha estat protegit a través de la llibertat d'expressió —cada vegada que els periodistes descobreixen arreu del món un nou programa secret d'espionatge, els defensors de la intimitat fan un sospir d'alleujament perquè existeixen Article 19¹ o la Primera Esmena,² i llavors es preparen per a una enèrgica batalla).

Les antigues lleis i valors sobre la intimitat depenien de la llibertat d'expressió. Per exemple: als Estats Units, on no hi ha cap dret constitucional explícit a la intimitat, el Tribunal Suprem dels Estats Units construï el dret a la intimitat pels anys 1950 i 1960 sobre la base de la Primera Esmena. El tribunal va dictaminar que els individus podien ser membres de grups com ara l'Associació Nacional per al Progrés de la Gent de Color sense haver de revelar el seu nom al governador d'Alabama (*NAACP v Alabama*, 1958), i que els estats no podien ordenar als autors de pamflets que incloguessen els noms dels autors en els pamflets que demanaven un canvi de política (*Talley v California*). En les seues decisions, el Tribunal Suprem es va remetre repetidament als temps més opressius de l'Anglaterra d'antany, on el fet de revelar els noms dels dissidents que feien ús de la premsa escrita portaria a un càstig sever.

Aquesta relació entre la intimitat i la llibertat d'expressió portà a un dels primers règims de censura en línia que es va considerar inconstitucional. L'*US Communications Decency Act* de 1996 exigia que els continguts indecents a internet fossin accessibles només per a les persones de més de 18 anys. Els tribunals van afirmar que a internet no hi ha manera d'identificar els individus, i menys encara la seua edat. L'internet d'aquella època estava en un estadi en què era difícil diferenciar entre usuaris individuals, per tal com això sovint depèn de l'estat i de les companyies capaços d'identificar-los. Dit de manera senzilla, «això no va així». Com a resultat, van dictaminar que la llei crearia barreres que impedirien l'accés a aquesta mateixa informació als individus amb drets constitucionals.

Ara la situació és força més dinàmica i molt més perillosa. Deu anys després d'aquella decisió del tribunal als EUA, internet és un medi bastant diferent. Tenim serveis que abans eren inimaginables, com ara la càrrega i descàrrega de vídeos. Els drets de còpia i la por a la difamació estan estesos. Les lleis sobre terrorisme han imposat més obligacions legals als proveïdors de serveis d'internet. Ara es pot aprofitar la informació de cadascú (incloses les dades personals), i fins i tot es pot combinar amb dades de localització. Això no és l'internet dels vostres pares. S'han multiplicat els webs de creació de xarxes socials on la informació personal està fluint per voluntat pròpia des de la pàgina amfitriona propietat de la companyia. Els periodistes blocaires estan deixant en descobert importants històries amb l'ajuda de fonts confidencials. No sols podem identificar aquestes fonts, sinó que també podem identificar-ne els lectors.

En aquest entorn de comunicacions modern tenim encara la col·lisió entre la intimitat i la llibertat d'expressió, ben segur. Fa poc ha sorgit la preocupació respecte de l'aplicació Streetview de Google. Streetview trau instantànies de carrers arreu dels Estats Units, incloent-hi fotografies d'individus que van trobar que s'havia envaït la seua intimitat. Després de les queixes, Google prometé que llevaria totes les fotografies ofensives i, quan fos possible, deixaria borrosos els trets identificadors d'aquestes instantànies. El que és interessant és que els advocats de la llibertat d'expressió no s'alçaren a defensar el dret de Google a recollir aquesta informació en primer lloc, la qual cosa possiblement mostra que en aquest conflicte hem passat pàgina.

¹ Article 19 és una ONG dedicada a defensar la llibertat d'expressió. Pren el seu nom de la Declaració Universal dels Drets Humans.

² De la constitució dels EUA: «Llibertat de religió, expressió i premsa».

Amb una hiperinteractivitat a internet com la que hi ha avui dia, ara cada usuari és un comunicador. Cada lector d'una història en les notícies pot, al seu torn, convertir-se en un comentarista si adjunta els seus comentaris al final dels articles. Fa anys que els blocaires estan guanyant adhesió, i estudis recents han mostrat que molts usuaris d'internet confien molt en els blocs pel que fa a les seues notícies.

No sorprèn gens que els governs estiguen demanant a crits que es vaja darrere d'aquests blocaires. Afortunadament, el mateix mitjà de comunicació que els permet detenir-los també guanya atenció. Abdelkarim Nabil Soliman, un blocaire egipci acusat pel govern d'Egipte de «difondre informació que altera l'ordre públic», «incitació a l'odi contra els musulmans» i «insultar el president», va guanyar difusió mundial per al seu cas (sense que això fes que l'alliberessen). L'estudiant siria Mesud Hamid va ser detingut per haver penjat fotos de defensors dels drets dels kurds. Aquestes investigacions van ser totes possibles a través de la identificació d'usuaris d'internet. És per això que la Xina ha treballat tant per establir un registre de tots els blocaires del país, dels quals sembla que n'hi ha 20 milions. Els webs i els blocs anònims hi estan prohibits des de 2005.

Fins i tot quan la identitat no és clara immediatament gràcies a algun registre governamental, les dades es poden aconseguir dels proveïdors del servei. Companyies internacionals com ara Yahoo! han estat objecte de condemna internacional pel fet de cooperar amb governs no democràtics que cerquen els noms dels usuaris dels seus serveis, inclosos els periodistes. A qualsevol que haja obert alguna vegada un compte de correu electrònic, això li semblarà una situació fàcil d'evitar en què pots enregistrar com a nom teu la sempre robada identitat de Mickey Mouse.

Però això no farà que els governs deixen d'aconseguir el que volen. Poden seguir dos camins per aconseguir els seus sospitosos: seguir les petjades digitals o canviar la llei. Molts governs, inclosos els d'Alemanya i Itàlia, tenen regles que exigeixen la identificació dels clients d'internet. Els parlaments estan promulgant lleis que exigeixen als cibercafès que comproven els documents d'identitat i els passaports dels seus clients abans de permetre'ls l'accés, mentre que altres països exigeixen ara als proveïdors de correu electrònic que enregistren els noms reals dels seus clients.

Els governs també saben que mentre hages de pagar per l'accés a internet, algú en algun lloc coneix el teu nom. També saben que, amb tota aquesta interactivitat, s'estan deixant petjades a tot arreu d'internet. Aquest «ràfic de dades» existeix en registres que identifiquen qui ha estat xerrant amb qui, qui ha estat enviant missatges i correus electrònics a qui, quan, possiblement on, i de vegades fins i tot per què. Sota l'estendard de la política antiterrorista, els governs d'arreu d'Europa s'han unit per obligar la UE a aprovar lleis que demanen a tots els proveïdors de telefonia (fixa i mòbil) i d'internet que comencen a recollir aquesta informació de manera que estiga disponible per a la policia per a qualsevol investigació, sense tenir en compte si és sobre terrorisme o no.

El simple fet de penjar un comentari en un bloc es pot resseguir fins al proveïdor del servei de blocs, que tindrà un registre de l'adreça del protocol d'internet, un identificador únic, que llavors es pot emprar per seguir la pista del proveïdor que dóna el servei d'internet a l'autor del comentari, un proveïdor a qui aleshores s'obligarà a identificar el titular del compte a qui es va assignar aquella adreça única. Així, essencialment, ara s'anota qualsevol trucada telefònica o qualsevol missatge de correu electrònic que fa qualsevol usuari d'internet arreu d'Europa —siga consumidor, periodista o dissident—, i els governs poden emprar aquestes dades impunement per identificar hàbits, amics, col·legues, fonts, xarxes i simpatitzants. I aquestes dades es compartiran a nivell internacional.

Ara bé, això no vol dir que no hi haja de vegades aplicacions útils i divertides d'aquest nivell de vigilància. Fa poc es va emprar aquesta mateixa tècnica per veure qui havia estat fent canvis en les entrades de la Viquipèdia, l'enciclopèdia interactiva en línia. Quan es van analitzar les dades del registre es va veure que els ordinadors de la CIA havien fet canvis en entrades sobre Iran, mentre que un ordinador de l'FBI havia esborrat imatges de la badia de Guantánamo. Fa poc, hom va enxampar el govern australià esborrant centenars de comentaris negatius de la Viquipèdia (i afegint-hi una frase arbitrària que ja és famosa, «poo bum dicky wee wee»).

Mentrestant, les companyies no sempre són refractàries a acceptar aquesta responsabilitat. Cada vegada hi ha més incentius i pressions comercials per a perfilar i identificar els usuaris. Això es pot deure a imperatius publicitaris, on els perfils dels usuaris els generen els proveïdors més grans del servei per decidir, per exemple, qui pot estar interessat a veure més publicitat de companyies de pornografia per a adults. Les companyies fan cada vegada més perfils sobre la base de la localització geogràfica tot codificant internet per regions, sovint per a la protecció dels drets de propietat intel·lectual. Es bloquegen els usuaris de determinats països a l'hora d'aconseguir l'accés a recursos per a la protecció d'interessos financers. Mentre que les lleis de censura dels

anys 1990 intentaven obligar els proveïdors del servei a diferenciar entre els usuaris i a bloquejar l'accés a determinats recursos, i sovint no ho aconseguien, des de llavors les companyies han creat precisament les mateixes tècniques en benefici propi. Així, quan els governs tornen amb una nova iniciativa de censura, a tots nosaltres no ens serà fàcil argumentar que internet senzillament no va així.

Tecnologies com la xarxa d'encaminament anònim Tor permeten esquivar aquestes mesures, en permetre als individus expressar-se de manera lliure i anònima. Fins i tot senzilles xarxes sense fil obertes, on ens connectem a internet sense haver d'identificar-nos a través del pagament o per altres mecanismes, també permeten la comunicació sense identificació. Però aquestes tècniques les està desplaçant una quantitat creixent de demandes de tancament d'aquestes xarxes i d'arxivament impune de les nostres interaccions en línia. És gairebé com si s'estigués eliminant d'internet la llibertat i la flexibilitat, que abans hi eren essencials (per bé que potser accidentalment). S'està fent d'una manera que augmenta les oportunitats d'identificar i perfilar, que són els ingredients de la censura.

Hem de reconèixer que no es tracta només d'internet. Fa deu anys era divertit pensar en la llibertat d'expressió en línia senzillament com la protecció dels ciberdissidents i dels pornògrafs (els uns i els altres actuant probablement des de foscos i humits soterranis). Ara no sols tenim més usuaris d'internet amb interessos més variats, sinó que internet s'està alliberant de l'ordinador de sobretaula i s'està integrant en les nostres vides. Abans, es podia dir categòricament que això «és bo». Però com que hem passat a ser tan bons a l'hora de deixar els nostres rastres perquè se'ls guarden les companyies i els resseguesquen els governs, això pot menar a una situació molt diferent. Emprant aquestes mateixes tècniques, hom seguirà el rastre de les persones reals que protesten, ja que hom vigilarà les protestes tot seguint el rastre de la localització dels telèfons mòbils a la zona de protesta.

Fa poc, Iran va anunciar que els professors universitaris haurien d'informar de tots els seus viatges a l'estranger —però els governs no necessiten preocupar-se d'exigir als ciutadans que emplen papers i formularis quan, en comptes d'això, els registres dels correus electrònics i dels telèfons mòbils revelaran per defecte totes les localitzacions (i durant un període d'anys). Sota règims despòtics, els periodistes i els dissidents haurien d'informar sobre totes les persones amb qui haguessen parlat en un dia determinat; ara, els registres sense fil revelaran també les localitzacions, els moments d'arribada i de sortida de tothom a tot arreu. Això no és la censura en la versió dels vostres pares.

La interactivitat i els fluxos globals de dades van certament en ascens, i fan un important paper en les nostres vides. En l'època de la interactivitat, el discurs lliure, la llibertat d'expressió, la llibertat d'associació i la llibertat de reunió són ingredients essencials d'una societat oberta. Irònicament, tanmateix, en aquesta mateixa interactivitat es troben les llavors de la repressió feta possible a través de la vigilància massiva i indiscriminada. La relació entre la intimitat i la lliure expressió està destinada a esdevenir fins i tot més complicada.

© Traducció: *Guillem Calaforra*

© *Index on Censorship*, abril 2007 (<http://www.indexoncensorship.org/>).

© *Eurozine*, febrer 2008.

<http://eurozine.com/pdf/2008-02-05-hosein-en.pdf>

Traducció autoritzada. Reservats els drets.